

Alapképzés – futószárazás.

Tartalomjegyzék

1.1.Kiképzés első lépései.....	1
1.1. Alapelvek.....	1
1.2.Kantárhoz szoktatás.....	2
1.3.Nyereghez szoktatás	2
1.4.Futószárazás célja	2
1.5.Futószárazás helye.....	3
1.6.Futószárazás eszközei.....	3
1.7.Futószárazás technikája.....	3
1.8.Futószárazás munka az alapkiképzésben	4
1.9.Első felülés	5
2.2.Szoktatási szakasz.....	5
2.1.Ütem.....	5
2.2.Elengedettség.....	6
2.3.Támaszkodás	6
2.4.Támaszkodás hibái.....	6
Hamis krágli.....	6
Függőleges mögött.....	7
Szár mögött.....	7
Túl magas kéz.....	7
Szár ellen, vagy szár felett.....	7
2.5.Ütem, elengedettség és támaszkodás ellenőrzése.....	8
3.3.Tolóerő kifejlesztése.....	8
3.1.Lendület.....	8
Képzés ügetésben.....	8
Képzés vágásban.....	8
Képzés lépésben.....	9
4.4.Hordozóerő kifejlesztése.....	9
4.1.Egyenesre állítás.....	9
4.2.Összeszedés.....	10

1. Kiképzés első lépései

1.1. Alapelvek

- A kiképzőnek türelemmel, és együttérzéssel kell lennie lóval szemben az alapkiképzés során.
- A különböző tanulási szakaszok folyamán biztosítani kell a szükséges időt, ami legtöbbször csak néhány nap, de súlyosabb esetekben akár több hét is lehet.
- Különös gondot kell fordítani a fiatal lovat a kantárhoz, és a nyereghez szoktatni!
- A ló számára ismeretlen felszerelési tárgyakat célszerű az istálló megszokott környezetében megismertetni vele.

1.2. Kantárhoz szoktatás

- A kantár kerüljön fel elsőként a lóra.
- A zabla bevétele szokott néha problémát jelenteni. Ez esetben célszerű a zablát teljesen, vagy félig lecsatolni a pofaszíjakról, és először a szíjazatot felhelyezni, majd felcsatolni egyik oldalon a zablát, amit összehajtva a közepénél kezdve oldalról betolunk a ló szájába, majd a be nem csatolt zablakarikát áthúzzuk a másik oldalra, ahol becsatoljuk.
- A fülét féltő ló esetén lehet, hogy magát a kantárt is először szét kell csatolni, és „darabokban” felrakni lovunkra, így nem kell áthúznunk a tarkószíjat, és orrféktartó-szíjat a ló fülén, hanem a nyakán áttéve húzzuk előre a tarkóra, utána a homlokszíjat – ami csak egyik oldalon van kioldva – a fül előtt feltesszük a helyére, és „csatolgatunk tovább”.
- Célszerű a kantározást megelőző napokban, akár hetekben „barátkozni” a lóval, simogatni fejét, füle környékét, tarkóját, ill. egyéb testrészeit, így elkerülhetjük a fent említett gondok nagy részét.

1.3. Nyereghez szoktatás

- a) Többségében a fiatal ló számára legriasztóbb – a tapasztalat szerint –, a heveder felhelyezése, és meghúzása.
- b) Jobb a nyereg felhelyezése előtt a futószáras hevedert alkalmazni, míg megszokja a heveder okozta kényelmetlenséget. Ezzel a nyeret védjük első sorban az esetleges törésektől, sérülésektől. *(A riadt ló eldobhatja magát, így ráeshet a nyeregre.)*
- c) A heveder, vagy nyereg felhelyezése ne az istállóban történjen, mert a heveder szorító hatásától szabadulni próbáló riadt ló a szűk helyen rendkívül balesetveszélyes lehet saját, és környezete számára!
- d) Puha talajú lovarda – ahol már előtte futószáraztuk lovunkat – legyen a helyszíne az első alkalmaknak.
- e) Első foglalkozásoknál legyen egy segítőtárs!

1.4. Futószárazás célja

- a) A lovas alatti kiképzés szakszerű előkészítése.
- b) A fiatal ló munkához engedelmességhez szoktatása, hajlékonyabbá ügyesebbé tétele.
- c) Mozgás, és tartáshibák javítása.
- d) Betegségek utáni rehabilitációs munka.

1.5. Futószárazás helye

- Nyugodt hely legyen, ahol a lehető legkevesebb külső inger éri a lovat.
- Talaja puha, de nem mély.
- Legyen körülhatárolt – pl. körkarám – ami vezeti a lovat.

1.6. Futószárazás eszközei

- Csikókantár.
- Futószáras heveder, vagy nyereg, vagy mindkettő.
- Kikötőszárok.
- Futószár
- Futószárazó ostor

1.7. Futószárazás technikája

- a) Rendszerint bal kézen kezdik a futószáras munkát, így a rendesen karikába hajtogatott futószár van a bal kézben, és az ostor a jobb kézben.
- b) A kiképzett lovat a kör közepére vezetjük, majd lépésben fokozatosan kiengedjük a körre, miközben az ostorral hátulról támogatjuk.
- c) Ügyeljünk arra, hogy a kezünkben legyen egy karika mindig a futószárból, hogy a megiramodó, vagy ellenszegülő ló ne rántsa ki a futószárat teljesen kezünkből.
- d) Ha a ló a körön megy, a futószárazó egy helyben marad a kör közepén, és forog, hogy mindig a ló oldalára merőlegesen legyen arccal.
- e) A futószárat fogó kéz, kb. a ló szájának magasságában van, puha támaszkodást fenntartva azzal, s amikor kell, ezzel a kézzel végezzük a felvételt, vagy engedést. A másik kéz tartja az ostort ami a ló csánkjára irányul, ill. előre hajt.
- f) Kézváltáskor kezek szerepe felcserélődik!
- g) Előre hajtáskor az ostort tartó kéz kör alakú mozgást végez felülről lefelé, és hátulról előre, így az ostor csapóját alulról felfelé „csapja”.
- h) Ne feledjük: jelentős segítség futószárazáskor, a hang!
- i) Hangsegítség lehet:
Előrehajtó: csettegés, cuppogás, vezényszó.
Felvevő: „csitítás”, ill. az alacsonyabb jármód vezénylése hosszan elnyújtva.
- j) Kézváltáskor a lovat megállítjuk kint a körön, így a futószárazó megy ki

hozzá, miközben a hátra mutató ostort a felkarja alá szorítva magával viszi, s a futószárat egyenletes ívekben összehajtja. Átcsatolja a futószárat a másik oldalra, a kikötőszárat átállítja, hiszen most a másik kéz lesz a belső kéz, és a lóval végeztet egy kézváltást eleje körüli fordulattal, vagy hátulja körüli fordulattal.

- k) A futószárazást lépésben kezdjük, és fejezzük be!
- l) A befejező lépéskor a kikötőszárat hosszúra engedjük, vagy kicsatoljuk.

1.8. Futószáras munka az alapkiképzésben

- a) Az első alkalmakkor kell egy segítőtárs.
- b) Először csak kantár, és futószár legyen a lovon! A futószár csatlakozzon mind a két zablakarikához, aminek több módja lehet. *Azért van erre szükség, mert ha csak egyik zablakarikába csatoljuk a futószárat, akkor áthúzzhatjuk a zablát a ló száján, ill. könnyen leszakíthatjuk a kantárt lovunkról.*
- c) Lovunkat először körbevezetjük a futószáras körön, miközben segítőnk kíséri az ostorral.
- d) Lassan hosszabb – hosszabb szárra engedjük az ostoros segítő végig kíséri, míg végül „lovunk kikerül” a futószáras körre. *Ügetésben hamarabb megtalálja helyét a ló a körön, mint lépésben.*
- e) A másik kézen kezdjük az egészet előről! *Ne lepődjünk meg, ha nehezebben fogja az adást mint gondolnánk. Csak türelem!*
- f) Amikor már jól dolgozik mind a két kézen – ez lehet, hogy nem az első alkalom lesz – akkor kerüljön fel rá a futószáras-heveder, először kikötés nélkül, majd laza kikötéssel.
- g) A kikötőszárat idővel rövidebbre állítjuk úgy, hogy a homlokvonala függőlegesen előtt maradjon!
- h) Amikor a kikötőszár felkerül a lóra, akkor már elég a futószárat a belső zablakarikába csatolni.
- i) A kikötőszáron ütemesen jól dolgozó lovon idővel felcserélhetjük a futószáras hevedert a nyeregbe, amin először nincs rajta a kengyel, s a kengyelszíj.
- j) A kézváltásoknál dicsérjük a fiatal lovat veregetéssel, esetleg jutalom falattal, miközben a nyeret is tapogassuk meg finoman, majd a hátán átnyúlva is tegyük meg ezt óvatosan. Ezek után a kengyelekbe is nehézkedjünk be időnként kézzel.

1.9. Első felülés

- a) Amikor már a fent leírtakat nyugodtan túri lovunk akkor jöhet a lovas, aki az álló ló bal oldalán megfogja simogatás, és nyugtatás után a nyereg első kápáját a bal kezével, míg jobb kezével a hátsó kápát, és kissé húzza fel magát, hogy a ló szokja azt az érzést, amikor felszállásnál csak a bal oldali kengyelt terheljük, mivel lóra mindig bal oldalról ülünk fel.

Megjegyzés: A „lovas-világ” ismereteim szerint nem vesz tudomást a balkezes lovasokról sem a felülés, sem pl. a lovak felvezetése tekintetében.

- b) Következhet a felülés, aminek előzménye még lehet a lovas felhasalása a nyeregbe segítségével. Mozdítsuk meg a lovat az így „elhelyezkedett” lovas alatt, aki könnyedén meg tud válni lovától, ha az rosszul reagál.

A nyugodtan viselkedő lóra óvatosan fel lehet ülni, majd először lépésben megvezetni alatta a lovat. Az első felülésnél elég lehet, ha csak lép egy párat a lovas alatt. Következő alkalommal már ügetésben is dolgozhat lovas alatt.

A futószárat olyan lovas fogja, aki tapasztalt ebben a munkafolyamatban, ugyanis az esetek többségében rajta múlik a jó, vagy rossz eredmény.

- c) A lovas kezében először a ló nyakába csatolt kengyel szíj van ami a kapaszkodást segíti. Később lecseréljük kantár-szárra, s ez után legyen a lovas kezébe a lovagló pálca is.
- d) Futószárról akkor csatoljuk le a lovat lovas alatt, amikor már futószáron a lovas irányítja lovát, nem a futószárazó. Az irányítás alatt értendő a megindulás, a jármód-váltások, és a megállás is.
- e) Futószár nélkül, dolgozzon tovább a lovas a futószáras körön, aminek közepén még mindig ott áll a futószárazó, majd lassan el lehet hagyni a kört, és szabadon dolgozni a lovardában, de eleinte tapasztalt ló vezetésével!
- f) Lényeges, hogy egyrészt tapasztalt lovast ültessünk fel mindig csikóra, másrészt ne dolgozzunk egyszerre sokat a fiatal lóval! 30 perc szakszerű munka éppen elég egy fiatal ló számára.

2. Szoktatási szakasz

2.1. Ütem

- a) Első cél az ütem állandósítása a lónak megfelelő alapírással betartásával.
- b) Előfeltétele az előrehajtás egyenletessége, és a mély rugalmas, de nyugodt kéz.

- c) Mindenekelőtt a mozgás egyenletessége mindhárom jármódban a legfontosabb cél!

2.2. Elengedettség

- a) Az ízületek egyenletesen hajoljanak, és nyúljanak.
- b) A ló egész bensőjével együttműködést fejtsen ki
- c) Elengedettség jelei; az ütemesen lengő farok, az ütemesen lengő hát, csukott finoman habzó száj, egyenletes „prüszkölés”.
- d) Elengedettséget elértük, ha mindhárom jármódban előre lefelé nyújtott nyakkal, lengő háttal, ütemes mozgással megy, a lovas segítségét elfogadva.

2.3. Támaszkodás

- a) A kéz és a ló szája közötti puha és állandó összeköttetés a támaszkodás.
- b) Egyenes vonalon mindkét szár egyenletesen, ívelt vonalon pedig fokozottan a külső szár terhelődik.
- c) A lónak az előrehajtó befolyás eredményeként kell a kézhez hozzálépnie.
- d) A ló a négy lábán kell, hogy magát kiegyensúlyozza, a szár sohasem válhat az „5. lábbá”.
- e) Amikor a hátsó lábak tolóereje akadálytalanul jut el a ló szájáig, és a szársegítség hatása is akadálytalanul jut el a hátsó lábakra akkor a ló száron van.
- f) A száron lévő ló esetében mindig a tarkó a legmagasabb pont, és a homlok-vonal valamivel a függőleges előtt van.
- g) A szoktatási szakaszban a lovat lépésben, csak hosszú száron szabad lovagolni, élénken!

2.4. Támaszkodás hibái

Hamis krágli

- A támaszkodást a kéz kényszeríti ki. A legmagasabb pont nem a tarkó, hanem a nyak első részének valamelyik – rendszerint a 3. és 4. csigolya közötti – pontja.
- **Javítás:** Nagyon nehezen javítható. Hosszadalmas és következetes munkát igényel, jó-kezü lovastól is, aki meg tudja akadályozni szársegítséggel az ütemhibákat és az elsietést, az energikus előrehajtás mellett.

Függőleges mögött

- Homlokvonal a függőleges mögött van.
- Ugyancsak a kéz túl erős hatása okozza, gyakran a hamis kráglival jár együtt.
- **Javítás:** a kéz előremenése, és az energikus előrehajtása útján.

Szár mögött

- A ló hamis kráglival, ugyancsak függőleges mögött van, azzal tetézve az egészet, hogy nem veszi fel a szársegítségeket, hanem elől hátrafelé kitér.
- **Javítás:** Mielőtt megkezdődne a „szár mögött” esetben alkalmazott korrekció, először összeköttetést kell létesíteni a kéz és a ló szája között.

Legtöbbször nagyon messze kell visszamenni, ismét hosszú száron kell elkezdni dolgozni vele.

Segíthet a futószáras munka viszonylag hosszú kikötőszárral.

Hasznos a határozott előrelovaglás főleg vágásban, és terepen annak érdekében, hogy a kézhez való előrenyúlás helyre álljon.

Túl magas kéz

- A fenti három hibát sem lehet javítani a túl magas kézzel való vezetéssel.
- Itt különös jelentőséget kap az ismert szabály, hogy az alkarnak, a kézhátnak, és a szárnak egy egyenes vonalat kell képeznie.
- A „ló orrának előre tolása” csak megfelelően mélyen tartott kézzel sikerül!

Szár ellen, vagy szár felett

- A ló tarkóban nem enged, alsó nyakizmaival, és rendszerint merev beejtett háttal ellenállást fejt ki a lovas kezének, miközben homlok-vonala jóval a függőleges előtt van.
- **Javítás:** Nagyon sok elengedtető – hajlító munka nagy körön és nagy ívű kígyóvonalakon.

Segíthet a futószáras munka viszonylag hosszú, és mélyre csatolt kikötőszárral.

Nagy hiba a túl mélyen tartott; lefelé, ill. hátrafelé húzó kéz!

2.5. Ütem, elengedettség és támaszkodás ellenőrzése

- ✓ Szárazakat kézből kicsúsztatni! Az ütemnek és az iramnak nem szabad változnia, és a lónak előre – lefelé irányuló nyakkal fesztelenül kell tovább haladnia.
- ✓ Minden jármódban így ellenőrizzük!

3. Tolóerő kifejlesztése

3.1. Lendület

- a) A hátsó lábakból és a farból származó energikus impulzus átvitele a ló egész előre irányuló mozgására.
- b) Elengedhetetlen feltétele, a rugalmasan lengő hát.
- c) Csak ügetésben, és vágóban létezik, ahol van lebegő fázis.
- d) Nem tévesztendő össze a nagy mozgással, ami a ló veleszületett adottsága, ami történhet feszes háttal, felemelt fejjel!
- e) A lendület mindig a kiképzés eredménye, ami felhasználja a ló mozgás-adottságát, de hozzáteszi az elengedettséget, rugalmasságot, és a szabályozhatóságot.
- f) Minél kifejezettebb a lebegő – fázis, annál „nagyobb” a lendület.
- g) Összeszedett iramban a mozgás kifejezettségében nyilvánul meg a lendület.

Képzés ügetésben

- 1) Munkaügetés az alapja az összeszedett és a középügetésnek, ill. előkészítője a vágtnak és a lépésnek.
- 2) Fokozottabb előrehajtással, és a támaszkodás engedésével meghosszabbítjuk a munkaügetés lépéshosszát, kezdetben csak kevés lépést követeljük, amit középügetésig fokozunk a továbbiakban.
- 3) Nem csak a fokozás a lényeges, hanem sokkal inkább a munkaügetésbe való simulékony, ellenállásmentes visszatérés!

Képzés vágóban

- 1) Vágtamunkát megkezdhetjük, amint a ló megtanult ügetésben elengedett háttal, a lovas súlyát elsietés nélkül, a fordulatokban hajlításban is hordani.

- 2) Eleinte legkönnyebben az ügetés fokozásával megyünk át vágta.
- 3) Segítségek kezdetben a belső váll pálcával való ütögetése, és a nyelvcsettintés. A kéz utánaengedéssel segít. Amennyiben elsiet a ló ügetésben, akkor rendezzük az ügetést, majd újból adjuk a segítségeket.
- 4) A csizmákat beugratásoknál mindig a „helyére tesszük”, hogy állandósuljon a lónál ez a segítség, amely még nem a meghatározó beugrató segítség.
- 5) Ahhoz, hogy belső lábon való vágtaást állandósítsuk, a jó lábon való vágtaás idejét fokozatosan hosszabbítsuk.
- 6) A gyakran megismételt beugratásokkal a lovak megtanulják a helyes lábra való könnyű átmenetet, és fokozatosan kialakul az állandó iramú munkavágta.
- 7) A tolóerő fejlesztése legkönnyebben a munkavágta – középvágta váltakoztatásával lehet szabadban hosszú vonalakon, ahol a fokozás, a hátsó lábak fokozott előrehajtásában, és a kéz utánaengedésében nyilvánul meg.

Képzés lépésben

- 1) A jármódok közül a legkönnyebben a lépésben lehet kárt tenni, viszont a legnehezebb helyrehozni.
- 2) A fiatal lovat addig kell lépésben a lehető leghosszabb száron élénken lovagolni, míg a lépés nyugodt, tért-nyerő, és egyenletes nem lesz!
Ezután lehet kisfokú támaszkodásra törekedni.
- 3) A tarkóban való korrekt elengedtetést, csak az alapképzés végén, mintegy másfél év után lehet megkezdeni!
- 4) A lovas lába nyugodt állandó érintkezésben legyen a ló oldalával, és csak szükség esetén gyakoroljon nyomást!

4. Hordozóerő kifejlesztése

4.1. Egyenesre állítás

- a) A hátulsó és elülső lábak patanyoma egy vonalba esik, vagyis hossz tengelyével egyenes és ívelt vonalon egyaránt a patanyomhoz igazodik.
- b) Módszerek az egyenesre igazítás eléréséhez:
 - egyenes és ívelt vonalon lovagolt átmenetek,
 - mindkét oldal következetes tornásztatása; combra való engedés, későbbiekben az oldaljárások, de főleg a vállat be lovaglása

- a lónak mindig az elejét igazítsuk a hátulja elé,
- kiegyensúlyozott, biztos ülés.

4.2. Összeszedés

- a) Mind a négy láb egyenletes terhelése, az első lábak tehermentesítése és a hátsó lábak fokozott teherfelvételre kényszerítése által.
- b) A hátsó lábak erősebb konchajlítás mellett fokozottabban viselik a súlyt, és jobban a súlypont irányába lépnek, az elülső lábak ezáltal felszabadulnak, és mozgásuk szabadabbá válik.
- c) A fokozott előrehajtásból előállott nagyobb tolóerőt a kitartó, vagy felvevő szársegítségek felfogják, és az átengedő háton keresztül a hátsó lábakra juttatják vissza, ezzel hordozóerővé „transzformálva” azt.
- d) **Módszerek** az összeszedettség eléréséhez:
 - a hátsó lábak hordozóerejének erősítése, oldaljárásokkal,
 - egyenes és ívelt vonalon lovagolt átmenetek,
 - helyesen lovagolt fél- és egész felvételek
- e) **ellenőrzése:** a lovas több lépés, vagy vágtaugrás erejéig végigsimíthat a sörényélen, a ló öntartásának ekkor is fenn kell maradnia.
- f) **Abszolút feligazítottság** amit csaknem teljesen, vagy teljesen a kéz végez, így „a lovas kezén fekszik a ló feje és nyaka”. A ló nem hordja önmagát!
- g) Relatív feligazítottság: erősebben terhelt hátulja és a megfelelően tehermentesített eleje esetében magasabb a feligazítottság, és rövidebb a nyak. (A hátsó terhelés csökken, úgy a feligazítottság mértéke is csökken, ill. „hosszabbodik a nyak”.) Dinamikus egyensúly van!